

یک جامعه شناس از نیمه خالی هوش مصنوعی در حوزه پژوهش می گوید

تراژدی فرهنگ

کار کن، چطور تحلیل و تفسیر کن، چطور از چکیده مقالات در تحقیقات استفاده کن، چطور باورپوینت تهیه کن و چطور تحقیقات را ارائه کن!»

هشدار یک واقعه

علیخواه این پرسش را پیش روی مخاطباننش می گذارد که اگر توانایی های هوش مصنوعی همچنان گسترش یابد، آیا ما در علوم اجتماعی و پژوهش واقعا گامی به جلو برداشته ایم؟ یا اینکه تنها مهارت ما «توانایی استفاده از هوش مصنوعی» خواهد بود در حالی که سایر توانایی هایمان را از دست داده ایم؟ خود او به این دست از پرسش ها چندان خوش بینانه پاسخ نمی دهد و معتقد است که «تراژدی فرهنگ» گریبانمان را خواهد گرفت و در آینده با پژوهشگرانی روبه رو خواهیم بود که توانایی پژوهش و تفکرشان بسدت به تحلیل رفته است و در عوض، «قدرت» تحسین برانگیز استفاده بهینه از هوش مصنوعی «جای آن می نشیند!» از مباحث این جامعه شناس می توان چنین برداشت کرد که او نگاه خوش بینانه ای به آینده پژوهش در علوم اجتماعی ندارد و پس رفت این علم را در آینده ای نزدیک هشدار می دهد و از مغزهایی می گوید که هوش مصنوعی می رباید.

برای آشنایی اش با توانایی های هوش مصنوعی؟»

امپراطوری آشفته

به زعم علیخواه ورود هوش مصنوعی به عرصه علوم اجتماعی باعث می شود در آینده ای نزدیک با جماعتی از جامعه شناسان روبه رو باشیم که قدرت تحلیل آنان تحلیل رفته است: «امروزه هوش مصنوعی این وعده را به دانشجویان و محققان می دهد که چکیده مقالات را در اختیار آنان می گذارد؛ سایت های هوش مصنوعی تبلیغ می کنند که کارپوینت، تحلیل، نگارش مقاله و یافتن مساله برای پژوهش را در اختیار کاربران می گذارند. در این شرایط، چه کار دیگری برای محقق باقی می ماند جز انتشار پژوهش یا ارائه پژوهش؟!» مفهوم «تراژدی فرهنگ» جورج زیمل داستاويز علیخواه می شود تا بتواند این شرایط را بهتر تبیین کند: «زیمل معتقد است که کلان شهر که مصداقی از مدرنیته و بر ساخت بشری است، در نهایت پرا و سیطره پیدا کرده است. به نظر می رسد که همین اتفاق در مورد هوش مصنوعی در حال وقوع است. بشر چیزی به نام هوش مصنوعی ساخته است و این پدیده پرا و زندگی اش مسلط شده است. این هوش مصنوعی است که به پژوهشگر می گوید روی کدام موضوع

دچار نوعی کم گشتگی می شود و اکنون ما در مورد هوش مصنوعی به چنین سردرگمی دچار شده ایم؛ هوش مصنوعی آتقدر سریع در حال گسترش است که ما خود را در برابر این سرعت تغییرات عاجز از همراهی می بینیم.» اما بیشترین نگرانی علیخواه برای ورود هوش مصنوعی به عرصه دانشگاه و میدان پژوهش است. او دغدغه های آکادمیک خود را با چنین پرسش هایی به تصویر می کشد: «آکنون در محیط دانشگاهی، این پرسش مطرح است که آیا دانشجویان و پژوهشگران باید از ابزارهای هوش مصنوعی برای ترجمه یا نگارش مقاله و پایان نامه های شان استفاده کنند؟ یا اینکه استفاده از فناوری هوش مصنوعی، نوعی هنجارشکنی برای امر پژوهش است؟ آیا کتاب هایی که با کمک هوش مصنوعی تألیف یا ترجمه می شوند را می توان کار علمی ارزیابی کرد؟ چنین فردی را باید محقق خواند یا دستیار هوش مصنوعی؟ آیا او دستیار هوش مصنوعی بوده یا هوش مصنوعی دستیار او؟ وقتی مدیری از کارمندش درخواست گزارش می کند و او نگارش و تدوین این گزارش را به هوش مصنوعی می سپارد؛ در اینجا، کارمند برای کدام فعالیتش حقوق می گیرد: «برای نگارش گزارش دقیق؟ یا

زیمل معتقد است که کلان شهر مصداقی از مدرنیته و بر ساخت بشری است، در نهایت بر او سیطره پیدا کرده است. به همین اتفاق در مورد هوش مصنوعی نیز در حال وقوع است. این هوش مصنوعی است که به پژوهشگر می گوید روی کدام موضوع تحقیق کن، چطور داده ها را تحلیل و تفسیر کن، چطور از چکیده مقالات استفاده کن، چطور باورپوینت تهیه کن و چطور تحقیقات را ارائه کن!

کم گشتگی اجتماعی

فردین علیخواه، جامعه شناس معتقد است که پیشرفت سریع انسان در توانمند کردن هوش مصنوعی باعث سردرگمی همه ما شده است و باعث شده با چالش های جدیدی مواجه شویم که وظیفه متفکران است به عواقب آن هشدار دهند و مصایب و مواهب آن را برای جامعه تفسیر کنند. او برای تبیین نظری بحث خود به دیدگاه امیل دورکیم و مفهوم آنومی او ارجاع داد که «سردرگمی اخلاقی» و «کم گشتگی اجتماعی» انسان را توضیح می دهد: «دورکیم معتقد است که تغییرات سریع می تواند به سردرگمی و اغتشاش در زندگی منجر شود. وقتی هنجارهای قبلی تضعیف می شوند درحالی که هنوز هنجارهای جدید جایگزین آنها نشده اند جامعه

در حیطه مطالعات فرهنگی دارد از جمله متفکرانی است که در عین اذعان به اثرات مثبت هوش مصنوعی، نیمه خالی این لیوان را هم دیده است و «رابطه پر دردسر پژوهش و هوش مصنوعی» را در معرض تأمل می گذارد و می گوید در علوم اجتماعی و تحلیل های جامعه شناختی، گاه بدگمانی می تواند ما را به فکر وادارد و باعث شود گامی بلندتر در عرصه اندیشه برداریم. علیخواه در سخنرانی که در انجمن علمی جامعه شناسی دانشگاه شیراز داشت، سعی کرد چالش ها و فرصت های هوش مصنوعی برای پژوهش های علوم اجتماعی را به بحث بگذارد و به این پرسش اساسی پاسخ گوید که «آیا هوش مصنوعی گامی رو به جلو درحوزه پژوهش اجتماعی است؟»

وقتی آلوین تافلر در کتاب «شوک آینده» پیامدهای اجتماعی اینترنت را پیش بینی می کرد فکر نمی کردیم روزی گریبانگیرمان شود. امروز هم بسیاری از متفکران از پیامدهای اجتماعی و روانی و حتی علمی و فرهنگی هوش مصنوعی (در آینده ای نه چندان دور) می گویند و از تعبیر «انقلاب» برای آن استفاده می کنند. بی تردید، هوش مصنوعی انقلابی در علم و ارتباطات انسانی ما خواهد بود که هم ثمرات بسیاری برای مان دارد و هم اثرات منفی آن دامن گیرمان خواهد شد که باید به هر دوی این پیامدها آگاه باشیم تا بتوانیم حضور این فناوری نوظهور را در زندگی روزمره مان مدیریت کنیم. دکتر فردین علیخواه، استادیار جامعه شناسی دانشگاه گیلان، که آثار و آرای قابل اعتنایی

مطالعات راهبردی

محمد ذوالفقاری

گروه اندیشه

تن های تنها و عاطفه های از دست رفته

دکتر علیخواه مدعی است که هوش مصنوعی در حال جایگزین شدن روابط انسانی است بنابراین وظیفه جامعه شناسان و عالمان علوم اجتماعی است که تأثیر اجتماعی این پدیده بر روابط عاطفی انسان ها را بررسی کنند. او معتقد است به دلیل ورود هوش مصنوعی به زندگی روزمره ما، تنهایی انسان در عصر جدید معنا و مفهوم دیگری یافته است. او بر اساس شواهد میدانی خود و تحلیل های جامعه شناختی تصریح می کند: «آنچه طرح می کنم پیشگویی نیست، بلکه مبتنی بر شواهدی است که در یک سال گذشته در زندگی دانشگاهی و روزمره خود دیدام و شاهد بوده ام که ارتباط عاطفی با هوش مصنوعی در حال شکل گیری و گسترش است مثلاً می بینیم که برخی از هوش مصنوعی می پرسند آیا من زیبا هستم؟»، «تو به من بگو، صورت من نیاز به چه عمل های زیبایی دارد؟»، «به نظر تو، چه کار کنم وقتی پدر و مادرم به من زور می گویند؟» حتی برای خرید لباس هم از هوش مصنوعی مشورت می گیرند؛ اینها اموری است که قبلاً افراد از نزدیکان خود می پرسیدند و از آنها مشورت می خواستند. از این روست که بر این باورم، هوش مصنوعی در حال جایگزین شدن روابط انسانی است.»

برش

محرومیت زدایی از مناطق کمتر برخوردار با طرح نشان دار کردن مالیات

فلسفه نشان دار کردن مالیات این است که هم به جهت نظری و هم تجربی هزینه های جاری کشور باید از محل درآمدهای مالیاتی تأمین شود. به تاسی از تجارب اکثر کشورها و متناسب با اسناد بالادستی، طرح نشان دار کردن مالیات ها شروع شد تا به تأمین منابع پایدار دولت کمک کند. به طوری که وقتی سهم مالیات در تأمین منابع مالی دولت افزایش پیدا می کند، مردم بیش از پیش حق دارند بدانند و بتوانند محل مصرف مالیات خود را انتخاب کنند.

ما با توجه به منابع طبیعی غنی و همچنین مزیت های ژئوپلتیکی، مدیریت مؤثر و توسعه زیرساخت های انرژی برای حمایت از صنایع، افزایش بهره وری و ایجاد اشتغال ضروری است. وی افزود: در دسترس بودن انرژی مستقیماً بر تولید صنعتی تأثیر می گذارد، زیرا کسب و کارها به دسترسی ثابت و قابل اعتماد به برق و گاز متکی هستند. با توجه به ناترازی شکل گرفته باید منابع متنوعی به سمت موضوع حل ناترازی گاز و برق کشور هدایت شود.

حیدریان با اشاره به رویکرد نوآورانه جدید دولت در ایجاد زمینه تخصیص مالیات به پروژه های مرتبط با بخش تأمین پایدار انرژی و تکمیل زیرساخت های انرژی شهرک های صنعتی توسط خود مؤدیان گفت: یکی از مهمترین رخدادهای یک سال اخیر در زمینه تحول در روش های تأمین مالی، تخصیص منابع مالیاتی توسط خود مؤدیان به تکمیل زیرساخت انرژی شهرک های صنعتی بوده است که در طرح نشان دار کردن مالیات ها به وقوع پیوسته است.

وی افزود: در این رویکرد نه تنها منابع مالیاتی با نظارت خود مودی مالیاتی و انتخاب وی به مصرف خواهد رسید؛ بلکه تجربه و عملکرد سال جاری در ابتدای روی کار آمدن دولت چهاردهم نشان داده است که مؤدیان

توسعه ای میان مناطق مختلف کشور بردارد. این عضو کمیسیون کشاورزی مجلس همچنین افزود: یکی از نکات مثبت این طرح، توجه به عدالت در توزیع منابع است. وقتی منابع مالیاتی به طور هدفمند به مناطق نیازمند تخصیص داده شود، نه تنها زیرساخت ها بهبود می یابد، بلکه فرصت های شغلی نیز ایجاد خواهد شد. این امر به ویژه در حوزه هایی مانند بهداشت، آموزش و حمل و نقل، می تواند تأثیرات چشمگیری داشته باشد.

هادیان پور خاطرنشان کرد: طرح نشان دار کردن مالیات ها، اگرچه در مراحل ابتدایی اجراء است، اما نتایج آن بسیار امیدوارکننده است. با تکمیل این فرآیند و گسترش حجم آن در سال آتی، می توانیم شاهد تحولات مالیاتی که پرداخت می کنند در پروژه های مشخصی مانند بهبود بهداشت، آموزش یا زیرساخت های شهری هزینه می شود، احساس مشارکت بیشتری خواهند داشت و این امر به نفع کشور است.

وی در ادامه به اهمیت توسعه زیرساخت های مناطق محروم اشاره کرد و گفت: محرومیت زدایی از مناطق کمتر توسعه یافته باید در اولویت برنامه های دولت و مجلس باشد. این طرح با تخصیص منابع مالیاتی به این مناطق، می تواند گامی بلند در جهت کاهش شکاف توسعه صنعتی کشور ما نقشی اساسی دارند. در کشور

تخصیص مالیات به پروژه های عمرانی در مناطق محروم

در همین خصوص ابوالفضل ظهره وند، نماینده تهران در مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه از محل اجرای طرح مشارکت دادن مردم در تعیین محل مصرف مالیات ها مبلغ ۶۰۷ همت به پروژه های عمرانی کشور اختصاص یافته، تصریح کرد: به طور کلی یکی از مشکلاتی که در کشور مان وجود دارد، این است که بخش زیادی از بودجه صرف هزینه های جاری می شود و در حوزه عمرانی کمبود داریم. بنابراین، هر چقدر مالیات ها را به سمت پروژه های عمرانی و زیربنایی سوق دهیم، اقدام مثبتی است. وی ادامه داد: مشارکت دادن مردم در تعیین محل مصرف مالیات ها بیشتر با این رویکرد صورت گرفته است که درآمدهای مالیاتی به سمت تکمیل پروژه های نیمه تمام یا به طور کلی پیشبرد پروژه های عمرانی سوق داده شود. با همین رویکرد، در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نیز پیش بینی شد که طرح طی سال آتی نیز اجرائی شود. این نماینده مجلس دوازدهم با اشاره به اهمیت راهبرد جدید مالیاتی دولت در زمینه مشارکت یافتن مردم و سطح دغدغه مهم مردم در رفع محرومیت مناطق کمتر برخوردار گفت: مؤدیان مالیاتی در سال جاری برای تعیین محل مصرف مالیات خود روی مساله رفع محرومیت مناطق کمتر برخوردار توجه ویژه ای داشتند و خروجی آن، تأمین مالی بیش از ۳۴۴ پروژه آبرسانی به مناطق محروم از محل دریافت مالیات با انتخاب مستقیم مؤدیان بوده است.

ظهره وند خاطرنشان کرد: همچنین از محل اجرای طرح مورد بحث ۲۰۴ پروژه بیمارستانی، ۱۸۷ پروژه توسعه و ساخت راه ها، ۵۶ پروژه مرتبط با امنیت و ۳۳ پروژه ساخت خانه بهداشت تأمین مالی شده اند که نشان از توجه ویژه مردم به مساله بهداشت و رفع محرومیت های مرتبط با آن بوده و به این ترتیب علاوه بر شفافیت مالیاتی، توانستیم مردم را در توسعه اقتصادی کشور مشارکت دهیم. به طور کلی نیز هر چقدر منابع مالیاتی را به این سمت و سو و شفافیت در مصرف مالیات با نظرخواهی از مردم سوق دهیم، به نفع کشور خواهد بود.

اقدام ارزشمند سازمان امور مالیاتی در محرومیت زدایی

همچنین هوشنگ هادیان پور، نماینده شازند در مجلس شورای اسلامی و عضو کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی درباره طرح نشان دار کردن مالیات ها، گفت: این طرح اقدامی ارزشمند برای رفع محرومیت و توسعه زیرساخت های مناطق محروم کشور است. این طرح به مؤدیان مالیاتی اجازه می دهد محل هزینه کرد مالیات پرداختی خود را تعیین کنند. نتیجه اجرای این طرح تاکنون تخصیص ۱۲ هزار همت به ۱۶ استان محروم بوده که در حوزه های عمران، بهداشت، آموزش و سلامت تأثیرات مثبتی داشته است. وی افزود: یکی از مشکلات اساسی در مناطق محروم این است که به دلیل نبود صنایع بزرگ و منابع مالیاتی،

مالیاتی به مسئله حل ناترازی انرژی و تأمین زیرساخت مناسب انرژی شهرک های صنعتی با تکیه بر هدایت منابع مالیاتی پرداختی خود اهمیت ویژه ای را قائل هستند.

حیدریان ادامه داد: بنابراین یکی از رویکردهای نوآورانه اتخاذ شده در ایران، اهرم مشارکت مؤدیان مالیاتی در هدایت منابع به سمت زیرساخت های انرژی، به ویژه در شهرک های صنعتی است.

این کارشناس حوزه انرژی گفت: اصلاحات اخیر در این نظام مالیاتی به مؤدیان این امکان را داده است که نحوه تخصیص مالیات خود را به ویژه در مورد پروژه های زیربنایی انتخاب کنند. این مدل مشارکتی نشان دهنده تغییر قابل توجهی در حکمرانی است، زیرا منافع مؤدیان با اهداف توسعه ملی همسو می کند.

حیدریان در ادامه با اشاره به مواردی در زمینه تأمین مالی مالیاتی پروژه های برق رسانی و گازرسانی به شهرک های صنعتی اظهار نظر کرد: تأمین مالی پروژه های برق رسانی در شهرک های صنعتی نظیر تکمیل برق رسانی به شهرک صنعتی مرزن آباد، تکمیل پروژه تأمین برق شهرک صنعتی مشهد و همچنین برق رسانی به ناحیه صنعتی کمال الملک و تأمین برق شهرک صنعتی بشرویه با استفاده از وجوه مؤدیان، نشان دهنده این رویکرد استراتژیک جدید برای تخصیص منابع بودجه است.

این کارشناس حوزه انرژی تصریح کرد: با اجازه دادن به مؤدیان برای هدایت مالیات های خود به سمت پروژه های انرژی، دولت نه تنها بودجه لازم را جمع آوری می کند، بلکه احساس مالکیت و مشارکت یافتن در توسعه کشور از محل مالیات پرداختی خود را در بین مردم ایجاد می کند. این مدل از شفافیت و پاسخگویی را

در نحوه استفاده از درآمدهای مالیاتی افزایش می دهد. وی افزود: باید به این نکته مهم اشاره کرد که تخصیص مالیات مؤدیان در زمینه توسعه پروژه های زیرساختی حوزه انرژی با توجه به وقوع ناترازی انرژی و اهمیت انرژی در توسعه اقتصادی یکی از مهمترین وجوه طرح نشان دار کردن مالیات ها توسط مؤدیان بوده است. یکی از جنبه های قابل توجه اصلاح نظام مالیاتی، تأکید بر مشارکت عمومی در تعیین هزینه های مالیاتی است که اساساً محقق شده است و تأمین مالی ۴۰ پروژه بزرگ مرتبط با تأمین آب، تأمین برق، گازرسانی و افزایش ظرفیت انرژی در شهرک های صنعتی، نشان دهنده خردیخی این مدل است.

حیدریان خاطرنشان کرد: این رویکرد مشارکتی شهروندان را قادر می سازد تا نظرات خود را در مورد اولویت های توسعه زیرساختی، به ویژه در مورد توسعه زیرساخت های انرژی شهرک های صنعتی بیان کنند. با انتخاب پروژه هایی که با نیازهای آنها مشخص می کند، مؤدیان مالیات علاوه بر دیدن نتایج مالیات پرداختی خود و آگاهی یافتن از نحوه مصرف مالیات در زمینه حل ناترازی انرژی کشور، می توانند اطمینان حاصل کنند که مشارکت آن ها به نتایج ملموس منجر می شود.